

VERGELIJKINGSMOGE- LIJKHEDEN MONITOR SOCIAAL DOMEIN WMO EINDRAPPORTAGE

KLANT
KENMERK
AUTEUR(S)
DATUM
VERSIE

VNG-Realisatie
001708
Roel van Weert en Maarten Batterink
19 december 2019
Definitief

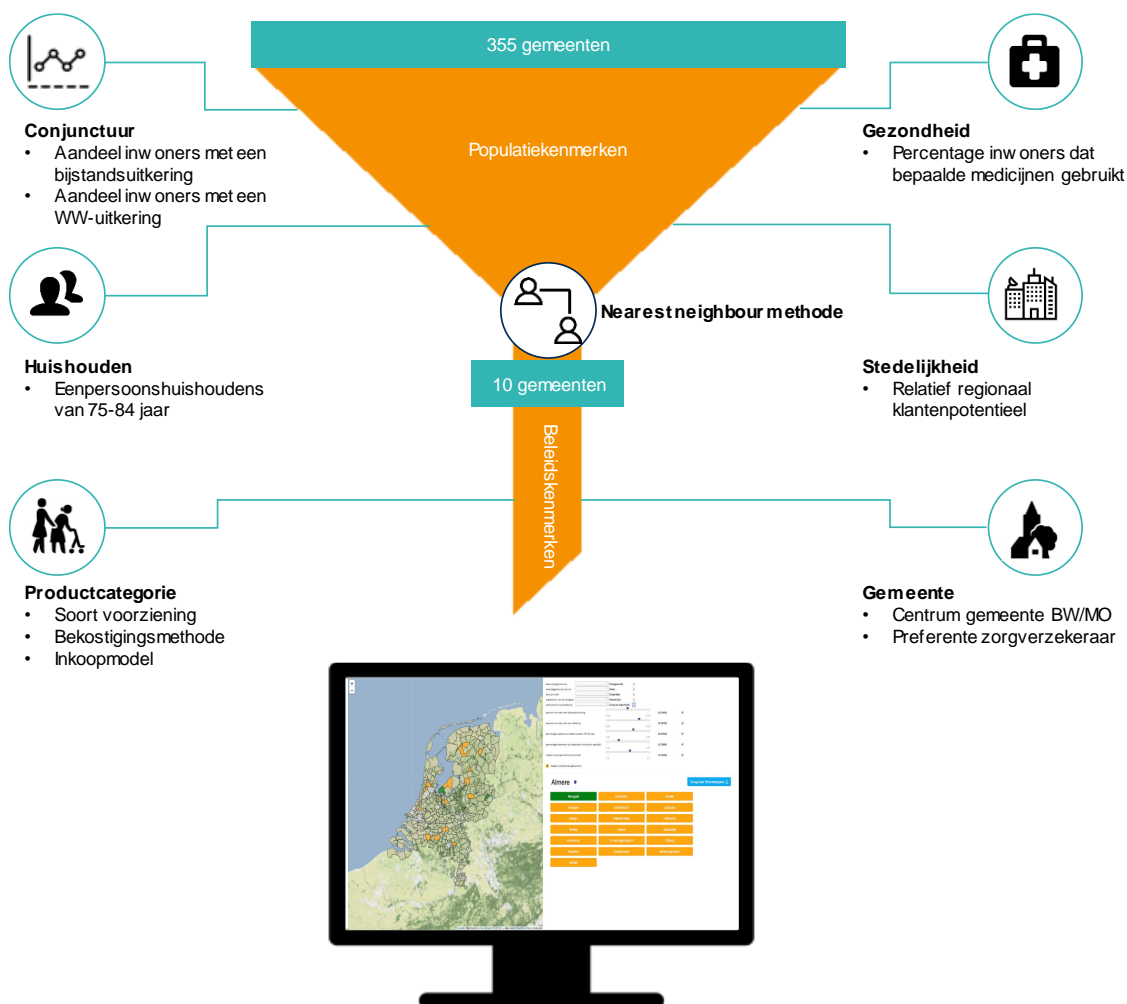
Inhoudsopgave

	Samenvatting	3
1	Achtergrond en doelstelling	4
2	De opzet van de vergelijkingsmethode	5
	2.1 Doel vergelijking	5
	2.2 De methode	5
3	Selecteer referentiegemeenten op relevante populatiekenmerken	6
	3.1 Bepalen van relevante populatiekenmerken	6
	3.1.1 De gekozen populatiekenmerken	7
	3.2 Selecteren van selectiemethode	8
	3.2.1 Methode Kwartielklassen	8
	3.2.2 Methode Correlatie tussen rankings	8
	3.2.3 Methode Nearest Neighbours	9
	3.2.4 De gekozen selectiemethode	9
4	Geef inzicht in verschil op beleidskenmerken	11
	4.1 Longlist met wenselijke beleidskenmerken	11
	4.2 Shortlist met beleidskenmerken waar informatie over beschikbaar is	11
	4.3 Beleidskenmerken die niet in de vergelijkingsmethode voor 2020 zitten	12
5	Toepassing en weergave van de vergelijkingsmethode	13
6	Tot slot	15
A.	Index gebruikte bronbestanden	16
B.	Resultaten selectiemethodes	17
	B.1 Kwartielklassen	17
	B.2 Correlatie tussen rankings	17
	B.3 Nearest Neighbour	18

Samenvatting

Significant heeft samen met VNG-Realisatie en de klankbordgroep GMSD in de periode augustus 2020 tot en met december 2020 gewerkt aan een methode om tot referentie/vergelijkingsgemeenten te komen ten behoeve van de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein.

De ontwikkelde vergelijkingsmethode bestaat uit twee onderdelen. Eerst wordt gekeken naar de relevante populatiekenmerken. De tien gemeenten die op deze populatiekenmerken het meest lijken op de geselecteerde gemeente worden geselecteerd als referentiegemeente. In de tweede trap worden de beleidskenmerken van de referentiegemeenten inzichtelijk gemaakt. Hierdoor is het mogelijk om te bekijken in hoeverre de gemeente op onderdelen van het beleid verschilt van de referentiegemeente. In de onderstaande figuur staat de methode visueel weergegeven.

Figuur 1. Visuele weergave van de vergelijkingsmethode

1 Achtergrond en doelstelling

Sinds 2015 kunnen gemeenten deelnemen aan de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein. Voor deze monitor leveren gemeenten data over de Wmo aan bij het CBS. De aan te leveren gegevens betreffen onder andere de door de gemeente aan individuen toegekende maatwerkvoorzieningen op grond van de Wmo 2015. De door het CBS verrijkte data worden op gemeenteniveau gepubliceerd op Waarstaatjegemeente.nl. Op Waarstaatjegemeente.nl kunnen gemeenten hun data vervolgens vergelijken met een andere gemeente, een zelf samengestelde regio, de provincie, Nederland, grootteklasse et cetera. De vergelijking op Waarstaatjegemeente.nl heeft altijd een signaalfunctie. Het is niet de bedoeling om ranglijsten te maken. Gemeenten hebben namelijk te maken met diverse uitgangssituaties en maken hun eigen beleidskeuzes. Het is daarom niet mogelijk om zonder meer een waardeoordeel aan de vergelijkingen te hangen. Een goed begrip van de context en de keuzes is noodzakelijk om data goed te interpreteren en te gebruiken. VNG-Realisatie merkt dat de huidige vergelijkingsmogelijkheden afnemen in zeggingskracht en dat de waarde van het maken van gemeentelijke vergelijkingen daarmee afneemt. Gemeenten kunnen niet altijd een goede vergelijking maken op basis van bijvoorbeeld de grootteklasse, maar willen een vergelijking maken met een gemeente die qua populatiesamenstelling, inrichting en beleid lijkt op de eigen gemeente, zodat de vergelijking(sgroep) aan relevantie wint. Om deze reden heeft VNG-Realisatie een opdracht geformuleerd met het volgende einddoel:

1. Het ontwikkelen van gemeentelijke profielen of ideaaltypen waarmee gemeenten kunnen worden geclusterd en het opleveren van een toepasbare methode waarmee voor gemeenten relevante vergelijkingsmogelijkheden voor het sociaal domein (focus Wmo) toegevoegd kunnen worden aan Waarstaatjegemeente.nl.
2. Een inschatting van de (gemeentelijke) data die nodig is voor deze methode en een voorstel voor een (administratief gezien) minst belastende manier om deze data te verzamelen.
3. Aanbevelingen over hoe de Wmo dataset van de GMSD (zie de aanleverspecificaties in het aanleverprotocol) aangescherpt en/of aangevuld kan worden en/of van welke openbare bronnen er gebruikt gemaakt kan worden, zodat de GMSD (focus Wmo) beter aansluit bij:
 - a) De wens van gemeenten voor meer outcome indicatoren (uitval, cliënttevredenheid en doelrealisatie);
 - b) De verschillende inrichtingskeuzes van gemeenten (variatie in bekostigingsmodel, invulling van het wijkteam et cetera).

De nadruk van de opdracht ligt op onderdeel 1 en 2 waarbij het uitgangspunt is dat er zoveel mogelijk aangesloten moet worden op de bestaande en beschikbare data.

Significant heeft deze opdracht uitgevoerd en daarmee de vergelijkingsmethode nader uitgewerkt. Daarbij is afgestemd met VNG-Realisatie en de klankbordgroep GMSD. Dit rapport is het eindproduct van deze opdracht en beschrijft de vergelijkingsmethode om referentiegemeenten te selecteren op het gebied van de Wmo.

2 De opzet van de vergelijkingsmethode

2.1 Doel vergelijking

Welke kenmerken zijn van belang bij de keuze van referentiegemeenten? Voor een groot deel hangt dit af van het doel van de vergelijking. Wil een gemeente inzicht in hoe de gemeente het doet vergeleken met gemeenten met dezelfde eigenschappen? Dan moeten gemeenten worden geselecteerd op basis van een selectie van gemeentekennmerken en populatiekennmerken. Wil de gemeente inzicht in de wijze waarin ze beleid vorm hebben gegeven? Dan ligt het voor de hand om de gemeenten te vergelijken met andere gemeenten die op één of meerdere beleidselementen vergelijkbaar zijn. Om te komen tot een vergelijkingsmethode zijn eerst samen met de klankbordgroep GMSD doelen van een vergelijking tussen gemeenten geïnventariseerd. Uit een sessie met de klankbordgroep kwamen de volgende doelstellingen naar voren:

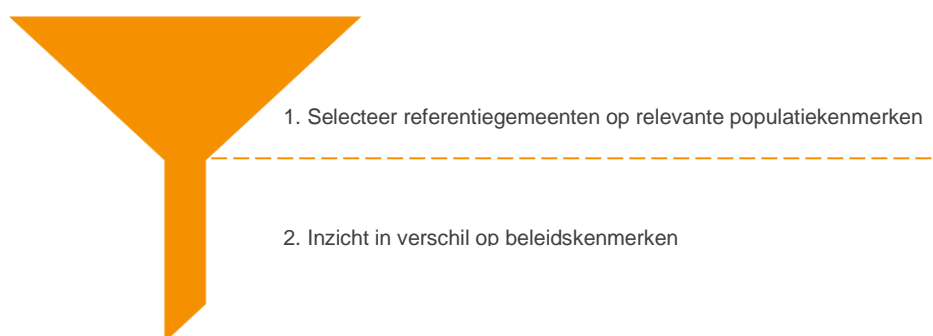
- a. Duiden van ontwikkelingen (hoe 'goed' doen wij het);
- b. Onderzoeken van verklaringen en uitsluiten externe (of autonome) factoren;
- c. In beeld brengen van streefcijfers;
- d. Grip krijgen (op bijvoorbeeld tekorten)/aangrijpingspunten voor beleid;
- e. Leren (in dialoog) binnen de gemeenten en tussen (vergelijkbare) gemeenten.

Op basis van deze doelstelling kiezen we voor een vergelijkingsmethode die populatiekennmerken en beleidskennmerken combineert.

2.2 De methode

De gekozen methode vormt een tweetrapsrakket. Eerst wordt gekeken naar de relevante populatiekennmerken. De tien¹ gemeenten die op deze populatiekennmerken het meest lijken op de gemeente worden geselecteerd als referentiegemeente.

In de tweede trap worden de beleidskennmerken van de referentiegemeenten inzichtelijk gemaakt. Hierdoor is het mogelijk om te bekijken in hoeverre de gemeente op belangrijke punten van haar beleid verschilt van de referentiegemeente. In figuur 2 staat deze methode grafisch weergegeven en in de volgende hoofdstukken wordt de methode nader uitgewerkt.

Figuur 2. Grafische weergave van de vergelijkingsmethode

¹ Er is geen basisregel over het aantal benodigde vergelijkingsentiteiten. Onze inschatting is dat gemeenten met een top 10 referentiegemeente voldoende vergelijkingsmateriaal hebben voor de monitor sociaal domein.

3 Selecteer referentiegemeenten op relevante populatiekenmerken

3.1 Bepalen van relevante populatiekenmerken

Om te bepalen welke populatiekenmerken relevant zijn voor het selecteren van referentiegemeente is gekeken naar de variabelen in het verdeelmodel Wmo. Van deze variabelen is de aanname dat ze samenhangen met de vraag naar Wmo-voorzieningen en te maken kosten door de gemeenten. De klankbordgroep GMSD heeft aanvullend hierop nog vier extra variabelen aangewezen die zij interessant en relevant achten bij het kiezen van vergelijkbare gemeenten. Van deze variabelen was op het moment van het onderzoek enkel de variabele 'Opleidingsniveau' op gemeentenniveau beschikbaar. Voor de variabelen 'aandeel inwoners met een handicap', 'aantal aanbieders binnen de gemeentegrenzen' en 'aandeel statushouders' was geen informatie op gemeentenniveau beschikbaar.

Met deze lijst variabelen (zie tabel 1) hebben wij een regressieanalyse uitgevoerd om te bepalen welke statistisch gezien het sterkst samenhangen met het *aantal Wmo-maatwerkarrangementen* in een gemeente.

Onafhankelijke variabelen ²	Onafhankelijke variabelen
Aantal bedden in de geestelijke gezondheidszorg (GGZbed)	Huishoudens met laag inkomen (Lldr%HH6574)
Aantal bedden in de verpleeghuis (VPHbed)	Huishoudens met laag inkomen (Lldr%HH7584)
Aantal bedden in de zwakzinnigenzorg	Huishoudens met laag inkomen (Lldr%HH85+)
Bedden in AWBZ instellingen (Bbag_bed)	Minderheden
Eenpersoonshuishoudens van 65jr t/m 74 jaar	Omgevingsadressendichtheid
Eenpersoonshuishoudens van 75jr t/m 84 jaar	Omgevingsadressendichtheid X woonruimten/1000
Eenpersoonshuishoudens van 85jr en ouder	Opleidingsniveau
Farmaceutische Kosten Groep	Particuliere hh.(leeftijd van referentiepersoon 65-74 jaar)
Farmaceutische Kosten Groep (FKG)mv	Particuliere hh.(leeftijd van referentiepersoon 75-84 jaar)
Farmaceutische Kosten Groep (FKG)mv%	Particuliere hh.(leeftijd van referentiepersoon 85 jaar en ouder)
Farmaceutische Kosten Groep (FKG)mv% boven drempel	Uitkeringsontvangers exclusief bijstandsonvangers
Gemiddeld gestandaardiseerde inkomen (alle gemeenten)	Woonruimten
Gemiddeld gestandaardiseerde inkomen (uw gemeenten)	Inwoners
Gemiddeld gestandaardiseerde inkomen (GGI%)	Inwoners < 65 jaar
Gemiddeld gestandaardiseerde inkomen (GGI%HH6574)	Inwoners 2016
Gemiddeld gestandaardiseerde inkomen (GGI%HH7584)	Inwoners 65 jaar en jonger dan 75 jaar
Gemiddeld gestandaardiseerde inkomen (GGI%HH85+)	Inwoners 75 jaar en jonger dan 85 jaar
Huishoudens met laag inkomen	Inwoners 85 jaar en ouder
Huishoudens met laag inkomen (drempel)	Jongeren
Huishoudens met laag inkomen (drempel) (Lldr%)	Klantenpotentieel regionaal

Tabel 1. Onafhankelijke variabelen in de regressieanalyses

² De onafhankelijke variabelen komen uit het verdeelmodel Wmo [link](#) en zijn aangevuld met de variabele opleidingsniveau. Hiernaast zijn er twee regressiemodellen gedraaid waarbij het eenpersoonshuishouden wel/niet opgesplitst is in leeftijdsklassen.

3.1.1 De gekozen populatiekenmerken

Uit de regressieanalyses komen ze variabelen naar voren die significant samenhangen met de afhankelijke variabele 'aantal maatwerkvoorzieningen in een gemeente'. In tabel 2 geven wij de uitkomsten van deze regressieanalyse weer. De gearceerde kolom bevat de significanties ($p < 0,1$).

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
Percentage eenpersoonshuishoudens 75-84 jaar	314,294	119,936	0,268	2,621	0,009	0,251	3,991
Percentage inwoners dat bepaalde medicijnen gebruikt	250,687	131,792	0,185	1,902	0,058	0,278	3,597
Aandeel mensen met WW-uitkering	2959,921	1127,15	0,195	2,626	0,009	0,474	2,112
Aandeel mensen met bijstandsuitkering	1464,565	674,288	0,289	2,172	0,031	0,148	6,753
Aandeel mensen tussen 15-24jaar	494,38	246,48	0,179	2,006	0,046	0,33	3,03
Relatief regionaal klantenpotentieel	-16,046	9,064	-0,18	-1,77	0,078	0,259	3,861

Tabel 2. Uitkomsten regressieanalyse met als afhankelijke variabele 'aantal maatwerkvoorzieningen in een gemeente'

Bij de uitgevoerde regressieanalyse moeten we opmerken dat een deel van de onafhankelijke variabelen onderling ook samenhangen³. Het feit dat een variabele in een multiregressieanalyse niet naar voren komt als significant samenhangend met de afhankelijke variabele, betekent niet dat er geen sprake is van een significante samenhang in een een-op-een correlatie. De variabelen zijn inhoudelijk verschillend waardoor het zinvol is om meerdere variabelen te kiezen en dit niet beperken tot bijvoorbeeld de top 2. Door variatie in de inhoud is het hierdoor mogelijk om tot een meer "precieze" selectie van vergelijkbare gemeenten te komen.

De uitkomsten van de regressieanalyse zijn besproken met de klankbordgroep. Wij constateerden samen met de klankbordgroep dat de meeste gevonden significante verbanden goed uitlegbaar en herkenbaar zijn (mede omdat deze ook in eerdere onderzoeken zijn beschreven). Voor het verband tussen de variabele "het aandeel mensen tussen 15-24 jaar" en het aantal maatwerkvoorzieningen is echter geen inhoudelijke verklaring bekend. Het kan zijn dat deze variabele het effect van een 'ontbrekende variabele' weergeeft. Wat de ontbrekende variabele is konden wij inhoudelijk niet achterhalen, een mogelijke verklaring kan het effect van 18-/18+ zijn waarbij jongeren die 18 jaar worden uitstromen uit de Jeugdzorg en mogelijk instromen in de Wmo. Wij kennen echter geen onderzoek die dit mogelijke effect en de invloed op het aantal Wmo arrangementen beschrijft. Omdat daarmee de variabele "het aandeel mensen tussen 15-24 jaar" niet inhoudelijk te verklaren is adviseren wij om deze variabele niet te selecteren. In figuur 3 staan de geselecteerde variabelen verdeeld naar vier inhoudelijke categorieën.

Figuur 3. Variabelen voor het bepalen van vergelijkbare gemeenten per categorie

³ We kunnen op basis van deze analyse niets zeggen over causaliteit.

Conjunctuur

- Aandeel inwoners met een bijstandsuitkering: Het aantal huishoudens met een bijstandsuitkering in januari 2018 gedeeld door het aantal huishoudens in 2018⁴;
- Aandeel inwoners met een werkloosheidsuitkering: Het aantal personen met een werkloosheidsuitkering in januari 2018 gedeeld door het aantal inwoners in 2018;

Huishouden

- Eenpersoonshuishoudens van 75-84 jaar: De eenpersoonshuishoudens tussen de 75 en 84 jaar, gedeeld door het aantal huishoudens tussen de 75 en 84 jaar;

Gezondheid

- Percentage inwoners dat bepaalde medicijnen gebruikt: Het aantal verzekerden per FKG (Farmaceutische Kostengroep), zie ook <https://www.vektis.nl/nieuws/wat-is-het-verdeelmodel-wmo>;

Stedelijkheid

- Relatief regionaal klantenpotentieel: Het regionaal klantenpotentieel gedeeld door het aantal inwoners uit het verdeelmodel Wmo 2018 Regionaal klantenpotentieel: Aantal potentiële regionale klanten van de woonkernen in een gemeente. Het aantal potentiële regionale klanten van een woonkern is gedefinieerd als het aantal inwoners dat die kern aantrekt uit alle kernen binnen een straal van 60 kilometer. De som van het aantal potentiële regionale klanten over alle gemeenten is gelijk aan het landelijk inwonertal op 1 januari en is afgerond op tientallen.

In bijlage A hebben wij een overzicht opgenomen met de bronnen van de vijf variabelen.

3.2 Selecteren van selectiemethode

Het kiezen van relevante variabelen waarop vergelijkbare gemeenten gevonden kunnen worden is een eerste stap. Een tweede stap is het kiezen van een methode waarmee vervolgens referentiegemeenten kunnen worden bepaald.

Hieronder bespreken we een drietal methoden die wij hebben onderzocht. Per methode hebben we, op basis van de vijf vergelijkingsvariabelen, voor vijf gemeenten een 'top-20 lijst' gemaakt van meest vergelijkbare gemeenten. In bijlage B zijn de uitkomsten hiervan opgenomen.

3.2.1 Methode Kwartielklassen

Met deze methode worden alle gemeenten op de variabele van laag tot hoog geordend (rangorde). Hierna wordt bepaald waar het eerste, tweede en derde kwartiel ligt. Iedere gemeente wordt vervolgens, op basis van haar rang, gekoppeld aan een kwartielklasse (0^e-1^e kwartiel, 1^e-2^e kwartiel, 2^e-3^e kwartiel, 3^e-4^e kwartiel). Vervolgens wordt gekeken welke gemeenten in dezelfde kwartielklassen liggen als de geselecteerde gemeente. Gemeenten die in bij meerdere variabelen in dezelfde kwartielklasse liggen zijn dan de referentiegemeenten.

3.2.2 Methode Correlatie tussen rankings

Met deze methoden ranken we voor elk van de vijf gekozen variabelen de gemeenten naar hoogte van de waarde op die variabele. De gemeente met de laagste waarde op een variabele krijgt de waarde een en de gemeente met de hoogste waarde krijg de hoogste waarde, bijvoorbeeld 350⁵. Met de rangordes van de gemeenten van alle vijf gekozen variabelen kan een databestand worden gemaakt en kunnen correlaties tussen de gemeenten worden berekend. De

⁴ In de regressieanalyse en de data in bijlage A1 hebben wij het aantal huishoudens met een bijstandsuitkering in januari 2018 gedeeld door het aantal inwoners in 2018. Het is meer zuiver om het aantal huishoudens met een bijstandsuitkering in januari 2018 te delen door het aantal huishoudens in 2018. Dit zal echter een beperkte invloed hebben op de uitgevoerde regressieanalyse omdat het aantal huishoudens in verhouding sterk lijkt op het aantal inwoners.

⁵ Afhankelijk van het aantal gemeenten met gegevens over de betreffende variabele

gemeenten die dan de hoogste correlatie hebben met een bepaalde gemeente X, worden dan de referentiegemeenten van die gemeente X.

3.2.3 Methode Nearest Neighbours

De nearest neighbours methode classificeert de dichtstbijzijnde liggende gemeente ten opzichte van de geselecteerde gemeente op basis van de vijf gekozen variabelen. De verschillende variabelen tellen doordat ze niet altijd van zelfde orde zijn automatisch even zwaar mee. Om elk van deze gekozen variabelen even zwaar te laten wegen, moeten de data eerst genormaliseerd worden. Dit houdt in dat de huidige waarden van de variabelen worden geschaald tot waarden tussen de nul en een. Deze stap is nodig, aangezien anders de uitkomsten te afhankelijk zijn van een of twee variabelen. Zo zal bijvoorbeeld de variabele Relatief regionaal klantenpotentieel bepalender zijn in het berekenen van de 'dichtstbijzijnde liggende gemeenten' dan de andere variabelen, door zijn grotere range van potentiële waarden. Voor het schalen van de waarden is voor **elke variabele afzonderlijk** de volgende formule toegepast, ook wel bekend als *feature scaling*,

$$x_{new} = \frac{x - x_{min}}{x_{max} - x_{min}}$$

waar x_{new} de nieuwe waarden zijn, x de oude waarden, x_{max} de maximale waarde en x_{min} de minimale waarde.

Vervolgens kan de 'afstand'⁶ tussen de waarden van de verschillende variabelen van een gemeente ten opzichte van de waarden van de verschillende variabelen van andere gemeenten worden berekend. Een veelgebruikte keuze voor deze maat is *Euclidean distance*,

$$d(x, X_n) = \sqrt{\sum_{m=1}^M (x_m - X_{n,m})^2}$$

waar x_m variabele m is van x en $X_{n,m}$ variabele m is van X_n . Het kwadrateren impliceert dat we steeds te maken hebben met positieve afstanden. Om de methode duidelijker uit te leggen laten wij onderstaand een kort voorbeeld zien van de berekening waarbij de twee variabelen al genormaliseerd zijn:

Gemeente	Variabele 1	Variabele 2
Basisgemeente	0,7	0,4
Gemeente 1	0,9	0,1
Gemeente 2	0,7	0,8
Gemeente 3	0,6	0,5

Om te bepalen welke gemeente de 'nearest neighbour' is van de 'basisgemeente' (gemeente waarbij referentiegemeenten worden gezocht) wordt de volgende berekening gehanteerd:

$$\text{Score gemeente 1: } = \sqrt{(0,7 - 0,9)^2 + (0,4 - 0,1)^2} = 0,36$$

$$\text{Score gemeente 2: } = \sqrt{(0,7 - 0,7)^2 + (0,4 - 0,8)^2} = 0,4$$

$$\text{Score gemeente 3: } = \sqrt{(0,7 - 0,6)^2 + (0,4 - 0,5)^2} = 0,14$$

De score, en daarmee de afstand, van gemeente 3 is het laagst. Gemeente 3 is daarmee de nearest neighbour van de basisgemeente.

3.2.4 De gekozen selectiemethode

In samenspraak met de klankbordgroep is gekozen voor de methode nearest neighbours als selectiemethode. Om deze reden hebben wij de methode in paragraaf 3.2.3 wat verder uitgewerkt dan de andere twee methoden. Een belangrijk voordeel van deze methode ten opzichte van de methode Kwartielklassen is dat er geen sprake is van afkappunten. Bij de methode Kwartielklassen vallen gemeenten die op een variabele qua waarde heel dichtbij elkaar zitten soms toch net in een andere kwartielklasse (indien de waarden vlak bij de afkappunten liggen) en vallen dan af als referentiegemeente. Een belangrijk voordeel van de methode nearest neighbours ten opzichte van de andere methoden is dat er rekening wordt gehouden met de daadwerkelijke afstand in score op de verschillende variabelen. Bij de

⁶ Het gaat hier om de afstand tussen gemeenten qua waarde op een variabele

methode correlatie tussen rankings kan bijvoorbeeld sprake zijn van een grote afstand in ranking terwijl de afstand in waarde op een variabele beperkt is (indien er veel gemeenten qua waarde op deze variabele dichtbij elkaar zitten), wat ongewild bijdraagt aan een lage correlatie.

4 Geef inzicht in verschil op beleidskenmerken

4.1 Longlist met wenselijke beleidskenmerken

In overleg met de klankbordgroep GMSD is in kaart gebracht op welke beleidskenmerken gemeenten de referentiegemeenten willen vergelijken. Uit de inventarisatie kwam het volgende overzicht waarbij een onderscheid is gemaakt tussen productcategorie niveau (bijvoorbeeld Hulp bij het Huishouden) en gemeenteniveau.

- a. Op productcategorie niveau:
 - i. Soort voorziening [algemeen/maatwerk];
 - ii. Bekostigingsmethode [inspanning/output/taakgericht];
 - iii. Inkoopmodel [open house/overheidsopdracht/subsidie/DAS/anders];
 - iv. Regionale samenwerking [ja/nee].
- b. Op gemeenteniveau:
 - i. Centrumgemeente voor BW en MO [ja/nee];
 - ii. Organisatie van de toegang [gemeenten zonder sociaal (wijk)team (type A)/gemeenten met een wijkteam, zonder dat zorgaanbieders daarvan deel uitmaken/gemeenten met een wijkteam, met aanbieders die onderdeel zijn van het team];
 - iii. Aantal aanbieders [Aantal aanbieders die verantwoordelijk zijn voor 80% van de omzet];
 - iv. Preferente zorgverzekeraar/zorgkantoor [Achmea, CZ, et cetera];
 - v. Kenmerken van Wmo-beleid [ntb: soort doelgroepenbeleid, preventiebeleid, gezondheidsbeleid].

4.2 Shortlist met beleidskenmerken waar informatie over beschikbaar is

Voor de bovenstaande beleidskenmerken heeft Significant onderzoek gedaan naar de beschikbaarheid van relevante informatie. Voor de onderstaande indicatoren is informatie beschikbaar:

- a. Op productcategorie niveau:
 - i. Soort voorziening: Deze informatie staat opgenomen in een maatwerktafel van CBS die opvraagbaar is met referentienummer 190083. Zie hiervoor ook de volgende link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2019/49/monitor-abonnementstarief-wmo-2017-2018>;
 - ii. Bekostigingsmethode: Deze informatie is opvraagbaar bij VWS. VWS heeft afspraken gemaakt met PPRC die deze informatie verzamelt en ontsluit. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de dataset uitgaat van productie, resultaat en populatiebekostiging. Binnen het i-Sociaal Domein is afgesproken om deze methodes respectievelijk, inspanning, output en taakgericht te noemen;
 - iii. Inkoopmodel: Deze informatie is opvraagbaar bij VWS. VWS heeft afspraken gemaakt met PPRC die deze informatie verzamelt en ontsluit.
- b. Op gemeenteniveau:
 - i. Centrumgemeente voor BW en MO. VNG heeft deze informatie gepubliceerd op: <https://vng.nl/nieuws/kaart-met-regios-beschermd-wonen-en-mo-per-1-1-2020>
 - ii. Preferente zorgverzekeraar/zorgkantoor. Deze informatie staat gepubliceerd op de website van Zorgverzekeraars Nederland: <https://www.zn.nl/350584833/Zorgkantoren>

Met de klankbordgroep GMSD is afgesproken dat voor 2020 de bovenstaande vijf beleidskenmerken volstaan.

4.3 Beleidskenmerken die niet in de vergelijkingsmethode voor 2020 zitten

Voor een aantal beleidskenmerken is geen informatie beschikbaar over alle gemeenten. Het gaat hierbij specifiek om

- a. Regionale samenwerking;
- b. Aantal aanbieders;
- c. Kenmerken van Wmo-beleid.

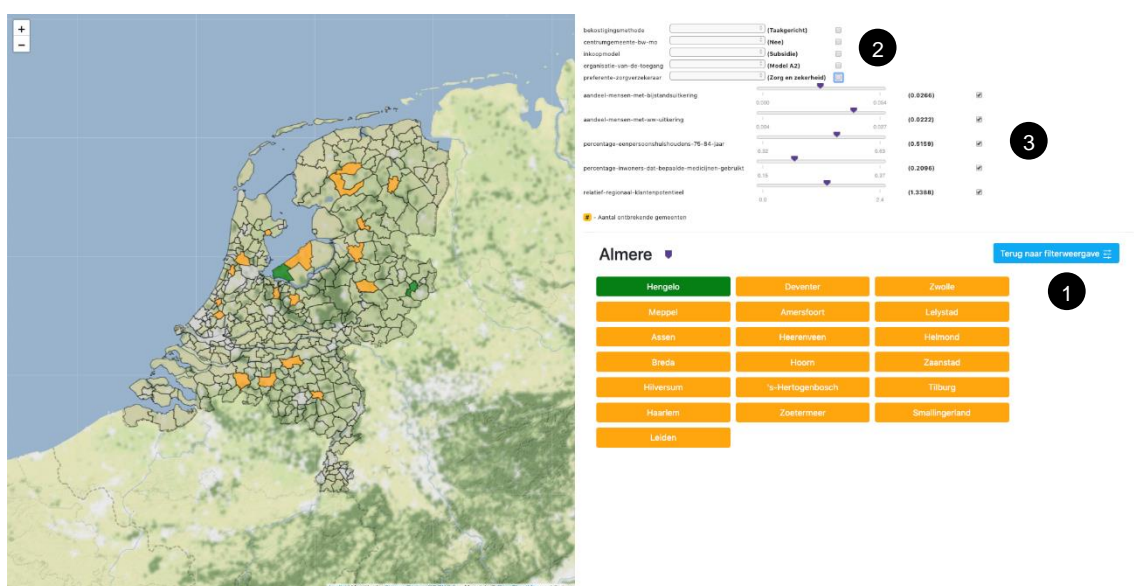
Indien gemeenten behoefte hebben aan een vergelijking op deze kenmerken dan zal hiervoor een separate uitvraag plaats moeten vinden. In overleg met de klankbordgroep GMSD is besloten om voor 2020 geen separate uitvraag uit te voeren.

Voor organisatie van de toegang is wel informatie beschikbaar. Movisie inventariseert de organisatie van de wijkteams in een tweejaarlijkse enquête⁷. De resultaten van de enquête mogen gebruikt worden voor onderzoekdoeleinden (mits toestemming van de gemeente) maar ze mogen niet naar een gemeente herleidbaar worden gebruikt. Om deze reden kan de huidige informatie die Movisie niet gebruikt, gebruikt worden als beleidskenmerk. Het voorstel is om in overleg met Movisie bij een volgende enquête de gemeenten te vragen om toestemming te geven om de informatie op te nemen (herleidbaar naar gemeenten) in de vergelijkingsmethode van de monitor sociaal domein.

⁷ <https://www.movisie.nl/artikel/doe-mee-enquete-stand-zaken-sociale-wijkteams>

5 Toepassing en weergave van de vergelijkingsmethode

VNG-realisatie heeft in 2019 in een pilotvorm een visuele schil, hierna tool, gemaakt om referentiegemeenten en de daarbij behorende waarden te presenteren. De tool gebruikt dezelfde methode om gemeenten te selecteren zoals de methode nearest neighbours die beschreven is in paragraaf 3.2.3. De tool is erg toegankelijk en getoond aan de klankbordgroep GMSD. De klankbordgroep heeft de voorkeur uitgesproken om deze tool te gebruiken. De tool werkt op basis van de gekozen vijf variabelen zoals beschreven in hoofdstuk 3. Onderstaand staat een print screen van de tool weergegeven. De diverse onderdelen van de tool worden onderstaand beknopt uitgelegd.

Figuur 5. Print screen van de vergelijkingstool van VNG-Realisatie

- 1 In dit voorbeeld is de gemeente Almere geselecteerd. Je ziet in de lijst en op het kaartje van Nederland de 10 referentiegemeente met een kleur aangegeven. Gemeenten met een groene kleur lijken meer op de geselecteerde gemeente dan gemeente met een oranje kleur.
 - 2 In de filters bovenaan kunnen vervolgens de beleidskenmerken worden geselecteerd. De gemeenten die niet voldoen aan de geselecteerde beleidskenmerken worden uit het overzicht met de 10 referentiegemeente gehaald. Het totaal aantal referentie gemeenten wordt daarmee kleiner dan 10.
 - 3 De schuifjes geven de ingeladen populatiekenmerken aan. Het is mogelijk om een kenmerk in of uit te schakelen door een vinkje aan/uit te zetten. Op deze manier kunnen gemeenten zelf bepalen of ze een indicator niet mee willen nemen.
- De schuifjes laten vervolgens zien wat de score is van de geselecteerde gemeente (in het paars) en eventueel ook de score van de geselecteerde referentiegemeente (in het rood).

In de tool worden hiernaast drie grafieken (staafdiagrammen) opgenomen met informatie over de geselecteerde gemeente en referentiegemeenten die gebaseerd zijn op de informatie in de monitor sociaal domein. De drie grafieken gaan over:

- De relatieve stijging/daling in het aantal maatwerkvoorzieningen;
- Gemiddelde kosten per cliënt;
- Uitgaven per type voorziening per 1.000 inwoners.

Als voorbeeld staat een visuele weergave van deze drie grafieken onderstaand opgenomen. Let wel, de visualisatie kan in de tool er anders uit zien.

Figuur 6. Visuele weergave van de grafieken die aan de tool worden toegevoegd

6 Tot slot

Op basis van de in dit rapport beschreven vergelijkingsmethode en onderliggende indicatoren kunnen gemeenten het komende jaar relevante referentiegemeenten vinden en deze gemeenten benchmarken in de monitor sociaal domein. Door de ontwikkelde tool van VNG-Realisatie kunnen gemeenten relatief eenvoudig de referentiegemeenten selecteren en de methode om de referentiegemeenten te selecteren is inhoudelijk goed uitlegbaar.

Er zijn nog meerdere interessante beleidskenmerken denkbaar die van toegevoegde waarde zijn voor het bepalen van een referentiegemeente maar waarvan op dit moment geen informatie op gemeenteniveau centraal beschikbaar is. Wij adviseren om het komende jaar te monitoren wat voor vragen gemeenten stellen en welke behoefte ze hebben op het gebied van het vergelijken van beleidskenmerken. Op basis van deze bredere behoeftebepaling kan gekeken worden in hoeverre er draagvlak is om een nieuwe informatie-uitvraag uit te zetten onder gemeenten die de betreffende beleidskenmerken in kaart brengt.

Een tweede mogelijke verdieping voor 2021 is het gebruiken van populatiekenmerken op wijkniveau om referentiewijken te selecteren. Deze verdieping zal met name interessant zijn voor de grotere gemeenten. De informatie op wijkniveau is op dit moment niet voor iedere kwantitatieve indicator openbaar beschikbaar, maar het is voor CBS mogelijk om deze informatie op te stellen als maatwerkvraag. Ons advies is om, net als bij het vorige punt, deze verdieping nog niet uit te voeren in 2020 maar afhankelijk van de behoefte van de grote gemeenten uit te voeren vanaf 2021.

A. Index gebruikte bronbestanden

Populatiekenmerken
Aandeel inwoners met een bijstandsuitkering (pwwuitkering_2018)
Bron: https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80794ned/table?ts=1575288170773 en https://www.rijksoverheid.nl/documenten/circulaires/2018/09/18/wmo-model-2017-2018
Berekening: Het aantal personen met een werkloosheidsuitkering (uitkeringsontvangers per soort uitkering - Werkloosheid) in januari 2018 gedeeld door het aantal inwoners (INW) uit het verdeelmodel Wmo 2018. De data staat in het verborgen tabblad 'Data 18'.
Update frequentie: Jaarlijks
Aandeel inwoners met een bijstandsuitkering (pbijstand_2018m1)
Bron: https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82015NED/table?ts=1575287813707 en https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/71486ned/table?fromstatweb
Berekening: Het aantal huishoudens met een bijstandsuitkering in januari 2018 (uitkeringen totaal) gedeeld door het aantal huishoudens uit 2018 (Totaal particuliere huishoudens).
Update frequentie: Maandelijks
Eenpersoonshuishoudens van 75-84 jaar (pEPHH7584)
Bron: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/circulaires/2018/09/18/wmo-model-2017-2018
Berekening: De eenpersoonshuishoudens tussen de 75 en 84 jaar (EPHH7584), gedeeld door het aantal huishoudens tussen de 75 en 84 jaar (HH7584). De data staat in het verborgen tabblad 'Data 18'.
Update frequentie: twee keer per jaar
Percentage inwoners dat bepaalde medicijnen gebruikt (pFKGmv)
Bron: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/circulaires/2018/09/18/wmo-model-2017-2018
Berekening: Dit is de variabele FKGmv, gedeeld door het aantal inwoners (INW) uit het verdeelmodel Wmo 2018. De data staat in het verborgen tabblad 'Data 18'.
Update frequentie: twee keer per jaar
Relatief regionaal klantenpotentieel (pKPREG)
Bron: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/circulaires/2018/09/18/wmo-model-2017-2018
Berekening: Dit is de variabele KPREG gedeeld door het aantal inwoners (INW) uit het verdeelmodel Wmo 2018. De data staat in het verborgen tabblad 'Data 18'.
Update frequentie: twee keer per jaar De data staat in het verborgen tabblad

In bijlage A1 staan de variabelen opgenomen die zijn gebruikt in de regressieanalyse .

B. Resultaten selectiemethodes

B.1 Kwartielklassen

Tilburg	Almere	Etten-Leur	Houten	Assen
Rotterdam	Arnhem	Weert		Leeuwarden
Assen	Zwolle			's-Hertogenbosch
Breda	's-Gravenhage			Helmond
's-Hertogenbosch				Deventer
Hengelo				Breda
Enschede				Enschede
Deventer				Hengelo (OV)
Helmond				Rotterdam
Leeuwarden				

B.2 Correlatie tussen rankings

Tilburg	Almere	Etten-Leur	Houten	Assen
Zwolle	Hengelo	Hattem	Gemert-Bakel	Hengelo
Arnhem	Assen	Hoogeveen	Asten	Almere
Zoetermeer	Leeuwarden	Best	Boxtel	Medemblik
Medemblik	Medemblik	Wijk bij Duurstede	Gooise Meren	Leeuwarden
Rotterdam	Arnhem	Bergen op Zoom	's-Hertogenbosch	Zwolle
's-Gravenhage	Tilburg	Weert	Amstelveen	Tilburg
Assen	Zoetermeer	Oosterhout	Amersfoort	Arnhem
Amsterdam	Zwolle	Venray	Purmerend	Zoetermeer
Leeuwarden	Culemborg	Heusden	Leusden	's-Hertogenbosch
Breda	's-Hertogenbosch	Oldenzaal	Zoetermeer	Helmond
Almere	Deventer	Overbetuwe	Vught	Deventer
's-Hertogenbosch	Gemert-Bakel	Lingewaard	Zwolle	Haarlemmermeer
Nijmegen	Heerenveen	Bernheze	Haarlem	Heerenveen
Hengelo	Uitgeest	Cuijk	Hilversum	Rotterdam
Amersfoort	Rotterdam	Horst aan de Maas	Almere	Gemert-Bakel
Eindhoven	Helmond	Oldebroek	Arnhem	Breda
Enschede	's-Gravenhage	Valkenswaard	Waalre	Zutphen
Uitgeest	Haarlemmermeer	Montferland	Assen	's-Gravenhage
Groningen	Zutphen	Peel en Maas	Tilburg	Uitgeest
Zutphen	Amsterdam	Veldhoven	Woudenberg	Culemborg

B.3 Nearest Neighbour

Tilburg	Almere	Etten-Leur	Houten	Assen
Assen	Hengelo	Oosterhout	Asten	Deventer
Dordrecht	Deventer	Venray	Leusden	Tilburg
Helmond	Zwolle	Oldenzaal	Haarlemmermeer	Helmond
Breda	Meppel	Waalwijk	Gooise Meren	Hengelo OV
Deventer	Amersfoort	Valkenswaard	Ommen	Breda
Roermond	Lelystad	Heusden	Gemert-Bakel	's-Hertogenbosch
's-Hertogenbosch	Assen	Weert	Hardenberg	Dordrecht
Hengelo OV	Heerenveen	Weststellingwerf	Amstelveen	Smallingerland
Almelo	Helmond	Nieuwegein	Soest	Roermond
Smallingerland	Breda	Beesel	Zeewolde	Zutphen
Enschede	Hoorn	Steenwijkerland	Uithoorn	Apeldoorn
Zutphen	Zaanstad	Oss	Hendrik-Ido-Ambacht	Almelo
Vlissingen	Hilversum	Cuijk	Noordoostpolder	Venlo
Zwolle	's-Hertogenbosch	Best	Borne	Zwolle
Apeldoorn	Tilburg	Leek	Enkhuizen	Enschede
Venlo	Haarlem	Veldhoven	Vlieland	Heerenveen
Middelburg	Zoetermeer	Hellevoetsluis	Noordwijk	Zoetermeer
Zoetermeer	Smallingerland	Hellendoorn	Stichtse Vecht	Meppel
Eindhoven	Leiden	Wijchen	Alphen aan den Rijn	Zaanstad
Amersfoort	Dordrecht	Zevenaar	Raalte	Vlissingen